

Spis treści

Od redaktora monografii.....	7
Nina Barszczewska Rozwój języka białoruskiego w kontakcie z językami sąsiednich narodów	9
Zofia Szwed Имена существительные консонантного склонения в <i>Евангелии № 7</i> из собрания РГАДА ф. 381	31
Ростислав Станков Соловецкий список <i>Хроники</i> Георгия Амартола.....	53
Sergejus Temčinas Датировка оригинала руськомовных учительных евангелий: отражение польской Библии Леополиты (1561) в Скотарском списке (1588).....	67
Галина Наснко Український переклад церковнослов'янського декрету Ферраро-Флорентійської унії 1439 року	79
Vladislav Knoll <i>The Story of the Moldavian Tradition</i> from the 18 th century: the Church Slavonic original and its Russian translation	95
Лідія Гнатюк Втрачені й архаїчні вигукки з мовної практики українців минулого	111
Teresa Pluskota Nazwy dzierzawcze w toponimii Braclawszczyzny od XVI do XVIII wieku	121

Rafał Zarębski

Kwestia ruskich wpływów leksykalnych w XVI-wiecznym piśmiennictwie polskim
(na przykładzie rzeczownika *nog*) 141

Feliks Czyżewski

Czy nazwisko *Bessaraba* jest rusycyzmem? Przyczynek do biografii Iwana
W. Bessaraby, autora monografii *Материалы для этнографии Сѣдлецкой губернии*
[*Materialy dla etnografii guberni siedleckiej*] 157

Anna Iacovou

O języku aktów metrykalnych z przełomu XIX i XX wieku na tle zróżnicowania
religijno-społecznego mieszkańców Łodzi 171

Владимир Мякишев

«Наиболее чувствительный пункт польского правописания...» в свете одной
генеалогической проблемы 185

Андрій Даниленко

Знеголошувати чи не знеголошувати? До історії однієї полеміки між
харківськими мовознавцями кінця XX століття 203

From the history of East Slavonic languages

List of Contents

From the editor of the monograph	7
Nina Barszczewska The development of the Belarusian language in contact with the languages of neighbouring nations	9
Zofia Szwed Nouns of the consonantal variety in Gospel Book no. 7 from the RGADA collection f. 381	31
Rostislav Stankov Solovetsky copy of George Hamartolos' <i>Chronicon</i>	53
Sergejus Temčinas Dating the original of the Ruthenian Didactic Gospels: the reflection of the Polish printed Jan Leopolita's Bible (1561) in the Skotarske manuscript copy (1588).....	67
Halyna Naienko Ukrainian translation of the Church Slavonic decree of the Ferrara-Florentine Union (1439).....	79
Vladislav Knoll <i>The Story of the Moldavian Tradition</i> from the 18 th century: the Church Slavonic original and its Russian translation	95

Lidiia Hnatiuk	
Lost and archaic exclamations from the language practice of Ukrainians of the past.....	111
Teresa Pluskota	
Possessive names in the toponymy of the Bratslav region between the 16 th and the 18 th century	121
Rafał Zarębski	
The problem of Ruthenian lexical influences in 16 th -century Polish literature (on the example of the noun <i>nog</i>)	141
Feliks Czyżewski	
Is the surname <i>Bessaraba</i> a Russianism? A contribution to the biography of Ivan V. Bessaraba, the author of the monograph <i>Materials for the Ethnography of Siedlce Governorate</i>	157
Anna Iacovou	
On the language of vital records from the turn of the 19 th and 20 th centuries in the context of religious and social diversity of Lodz's inhabitants.....	171
Władimir Miakiszew	
“The most sensitive point of the Polish spelling...” in the light of one genealogic problem	185
Andrii Danylenko	
To be or not to be voiced? From the history of one polemics between two Kharkiv linguists at the end of the 20 th century	203

Od redaktora monografii

Monografia poświęcona jest językom wschodniosłowiańskim, ich wzajemnym kontaktom oraz różnorodnym wpływom językowym w historii. Publikacja powstała dzięki uprzejmej decyzji Władz Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi. Adresowana jest zarówno do badaczy problematyki zawartej w tytule, jak i młodych adeptów językoznawstwa – studentów i doktorantów.

Tom zawiera teksty wybitnych językoznawców slawistów z zagranicznych i polskich ośrodków naukowych lub naukowo-dydaktycznych, a mianowicie: z Kijowa prof. Lidii Hnatiuk i prof. Halyny Naienko, z Nowego Jorku prof. Andrija Danylenki, z Pragi dr. Vladislava Knolla, z Sofii prof. Rostisława Stankowa, z Wilna prof. Sergejusa Temčinasa oraz z Bydgoszczy prof. Teresy Pluskoty, z Krakowa prof. Władimira Miakiszewa, z Lublina prof. Feliksa Czyżewskiego, z Łodzi dr. Anny Iacovou i prof. Rafała Zarębskiego, z Poznania dr. Zofii Szwed oraz z Warszawy prof. Niny Barszczewskiej.

Zwraca uwagę różnorodna tematyka prezentowanych prac. Omówiono bogatą historię języka białoruskiego i jego kontakty z językami sąsiednich narodów – od wydzielenia się z języka prasłowiańskiego niemal aż do współczesności ze szczególnym uwzględnieniem jego roli w Wielkim Księstwie Litewskim. Przedstawiono i zbadano system odmiany rzeczowników dawnej deklinacji spółgłoskowej w nieopublikowanym dotąd rękopisie Ewangeliarza nr 7 ze zbioru Rosyjskiego Państwowego Archiwum Akt Dawnych (XIII wiek). Porównano ortografię, a mianowicie użycie litery wielki jus (ѣ) w dwóch cerkiewnosłowiańskich kopiach *Kroniki* Jerzego Hamartolosa: w kopii sołowieckiej i w kopii Pogodina; uzyskano kolejny dowód na późnostaorabułgarskie pochodzenie kopii kroniki. Zestawiono fragment cyrylickiej, rękopiśmiennej

skotarskiej ewangelii dydaktycznej z pierwszym wydaniem polskiej katolickiej *Biblii* Jana Leopoldy. Dokonano autorskiego przekładu na współczesny język ukraiński cerkiewnosłowiańskiego tekstu dekretu o jedności Kościołów wschodnich i Kościoła rzymskokatolickiego (unia florencka zawarta na soborze florenckim w 1439 roku). Przeanalizowano dwie wersje legendy o powstaniu Autokefalicznego Kościoła Mołdawskiego (oryginalna wersja, napisana w 1723 roku w języku cerkiewnosłowiańskim, zachowała się w późniejszym mołdawskim rękopisie z 1794 roku; druga wersja – rosyjskie tłumaczenie opowieści – została wydrukowana w Mołdawii w 1830 roku w cyrylicy półustawie). Omówiono dawne ukraińskie wykrzykniki wyrażające uczucia lub wolę; podzielono je na trzy grupy z punktu widzenia ich budowy oraz rozumienia przez dzisiejszego Ukraińca. Wielostronnej analizie poddano dawne nazwy dzierżawcze Braclawszczyzny; badanie dotyczyło nie tylko kwestii słowotwórczych, lecz także form językowych toponimów (od XVI do XVIII wieku). Omówiono kwestię funkcjonowania rzeczownika *nog* (synonimu leksemu *gryf*) w zróżnicowanym stylowo XVI-wiecznym piśmiennictwie polskim na tle tekstów innosłowiańskich. Podjęto próbę wyjaśnienia zagadnienia występowania w dokumentach urzędowych i kościelnych kilku wariantów nazwiska *Bessaraba*, znanego na przełomie XIX i XX wieku etnografa, którego biogram znajduje się w *Encyklopedii języka ukraińskiego*. Poddano analizie akty metrykalne różnych wyznań, sporządzone w języku rosyjskim w wielokulturowej Łodzi na przełomie XIX i XX wieku. Przedstawiono przyczyny zmian, które zdeterminowały rozbieżność zapisu tego samego polskiego nazwiska: *Maryański*, *Maryjański*, *Marjański*, *Mariański* w XIX–XX wieku. Zanalizowano polemikę między dwojgiem charkowskich językoznawców z przełomu XX i XXI wieku – to już najnowsze dzieje języka – na temat możliwego ubezdźwięczenia spółgłosek dźwięcznych przed spółgłoskami niesonornymi lub na końcu słowa w literackim języku ukraińskim; autor podjął próbę pogodzenia dwóch opinii.

Panu prof. Michałowi Głuszkowskiemu bardzo dziękuję za cenne uwagi recenzyjne.

Bez życzliwego udziału uczonych slawistów niemożliwe byłoby powstanie tego tomu. Serdecznie dziękuję Przyjaciołom, Koleżankom i Kolegom za przyjęcie mojego zaproszenia.

dr hab. Jan Sosnowski
Łódź, październik 2024